

людини зокрема, спрямовується на захист прав і законних інтересів кожної людини незалежно від її процесуального статусу та підстав залучення до провадження, що і повинно визначати реформаційні процеси у цій сфері [4, с. 6].

Елементи судочинства охоронного типу, яке спрямовується на захист прав і законних інтересів кожної людини, у тому числі і неповнолітньої, у більш повному обсязі, ніж раніше, знаходять своє втілення у чинному КПК України. З аналізу змісту його норм (наприклад, ч. 2 ст. 27, ч. 4 ст. 28, ч. 10 ст. 31, 44, 52, ч. 2 ст. 135, ч. 3 ст. 140, ч. 2 ст. 213, 226, 227 КПК України тощо) можна відмітити, що законодавець забезпечує підвищений рівень охорони прав (ч. 2 ст. 10 КПК України) та додатковий ступінь виховного впливу цього провадження через створення доброзичливого до дитини середовища і процесу (ч. 2 ст. 484 КПК України). На це звертає увагу у листі Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх» від 18.07.2013 р. № 223-1134/0/4-13, в якому вказано, що слід пам'ятати, що закріплений законом особливий підхід до неповнолітніх правопорушників зумовлює застосування інших, відмінних від тих, які застосовуються до дорослих, форм реалізації кримінальної відповідальності [9], що втілюється у низку нормативних умов, положень та правил його здійснення, зокрема, і його завдань.

З наведеного у можна зробити висновок, що кримінальному провадженню щодо неповнолітніх як особливому та відносно відокремленому різновиду кримінальної процесуальної діяльності притаманні власні завдання, де їх правове опосередкування повинно знайти своє втілення у певних основних положення цього кримінального провадження.

Література:

1. Гідулянова Є. М. Кримінальне провадження у справах малолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Є. М. Гідулянова ; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2008. – 18 с.
2. Голубов А. Є. Процесуальне становище в кримінальному судочинстві України неповнолітнього, який скоїв злочин або суспільно небезпечне діяння : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. Є. Голубов ; Нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2005. – 20 с.
3. Голубов А. Є. Структура завдань кримінального судочинства та її вплив на діяльність дізнавача та слідчого під час розслідування кримінальних справ / А. Є. Голубов // Право і безпека. – 2009. – № 5. – С. 137–141.
4. Грошевий Ю. М. Проблеми реформування кримінального судочинства / Ю. М. Грошевий // Право України. – 2009. – № 2. – С. 4–10.
5. Зеленецький В. С. Структура советского уголовного процесса / В. С. Зеленецький // Проблемы правоведения : респ. межвед. науч. сб. – 1981. – Вып. 42. – 144 с.
6. Крестовська Н. М. Ювенальне право України : генезис та сучасний стан : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Н. М. Крестовська ; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2008. – 40 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. Коментар : у 2 т. / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Харків : Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.
8. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право : курс лекцій : [навч. посіб.] / Л. М. Лобойко. – Київ : Істина, 2005. – 456 с.
9. Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх : Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 липня 2013 р. № 223-1134/0/4-13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1134740-13>.
10. Шило О. Судовий захист як вид державного захисту прав і законних інтересів людини в правовій державі / О. Шило // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 2 (45). – С. 203–213.
11. Якимович Ю. К. Структура советского уголовного процесса: система стадий и система производств. Основные и дополнительные производства / Ю. К. Якимович ; под ред. И. Е. Карасева. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1991. – 138 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

*Савчук Т.І., старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ХНУВС, к.ю.н.*

В умовах сьогодення корупція в Україні вразила всі сфери життєдіяльності держави та суспільства. Така ситуація безпосередньо загрожує стабільності демократичних інститутів, успішному розвитку нашої країни, гальмує реформування економіки, а також знищує авторитет органів державної влади. Попри розроблену систему антикорупційного законодавства та новостворені державні органи з протидії корупції кількість корупційних зловживань не зменшується. Найбільш небезпечними проявами корупції є ті, що містять

ознаки кримінально-караних діянь і в правовому полі йменуються корупційними злочинами або злочинами корупційної спрямованості.

Кримінальний кодекс України, у примітці до статті 45, визначає, що корупційними злочинами вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365-², 368-369-² цього Кодексу. Поряд з цим очевидно, що це не весь перелік зловживань, вчинення яких пов'язано із корупцією. Так, даний вид злочинності характеризується не розрізненими злочинами, а масштабними злочинними технологіями, основанийими на стійких корумпованих зв'язках, які проникають в економіку і фінансову систему та впливають на політику держави в цілому. Такі технології злочинної діяльності містять у своєму складі не лише вказані вище злочини, але і ряд інших. Наприклад деякі інші злочини проти власності, в сфері господарської діяльності, злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, злочини проти правосуддя тощо. Крім того, однією із характерних ознак корупційних злочинів є їх латентність, яка пояснюється зростанням «професіоналізму» злочинців, недосконалістю законодавства, тісними контактами осіб, які володіють значними грошовими сумами із державними службовцями вищого рівня.

Тому протидія корупційним злочинам повинна бути одним із пріоритетних напрямків діяльності правоохоронних органів. А отже і не може залишатись без уваги криміналістичної науки в аспекті розробки наукових та практичних рекомендацій для органів досудового розслідування.

Наукове забезпечення протидії корупційним злочинам є важливим завданням усіх наук кримінально-правового циклу. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти цієї проблеми досліджувала значна кількість вчених, однак у криміналістичній науці вони залишаються малодослідженими. Так окремі питання розслідування злочинів, пов'язаних із корупцією проводилися Н.В. Кимлик, В.Ю. Шепітьком, В.А. Журавлем, О.М. Суворовим, Н.О. Розлуцьким. Безумовно, наукові роботи зазначених вчених мають суттєве значення для розвитку теорії та удосконалення практики розслідування окремих злочинів корупційної спрямованості. Однак, їх аналіз дозволяє зробити висновок, що в більшості з них розглядалися лише окремі питання методики розслідування даної категорії злочинів, а до цього часу не проводилось комплексного наукового аналізу щодо розслідування вказаних злочинів. Крім того багато питань залишаються дискусійними, а твердження науковців суперечливими, у зв'язку з чим вони потребують подальшого дослідження з метою розвитку та вдосконалення, а також підвищення ефективності виявлення та розслідування.

Недостатній стан розробленості вказаної наукової проблеми негативно позначається на науково-дослідній сфері та практичній діяльності правоохоронних органів. Відсутність теоретико-методологічних основ розслідування злочинів корупційної спрямованості, призводить до труднощів і суперечностей у формуванні відповідних окремих криміналістичних методик, що знижує наукову та практичну цінність рекомендацій, ускладнює їх впровадження в практику.

Таким чином, актуальність формування комплексної методики розслідування корупційних злочинів обумовлюється нижченаведеними обставинами: 1) суспільною небезпекою даної групи злочинів, яка виражається в підриві економічної та політичної стабільності держави та загрозі демократичним інститутам, а також у заподіянні шкоди і настанні, соціально – небезпечних наслідків у вигляді порушення прав і законних інтересів громадян, інтересів суспільства або держави в цілому; 2) значними труднощами, що виникають у слідчій практиці при розслідуванні комплексів корупційних злочинів, що підтверджено результатами узагальнення, аналізу і систематизації слідчої та судової практики за зазначеною категорією кримінальних проваджень; 3) необхідністю наукового вивчення способів, методів, закономірностей їх вчинення з метою визначення даних особливостей і вдосконалення діяльності правоохоронних органів при виявленні та розслідуванні зазначеної категорії злочинів; 4) розробленням і застосуванням ефективних методів розкриття та розслідування корупційних злочинів; 5) вдосконаленням заходів, спрямованих на подолання протидії розслідуванню корупційних злочинів.

Саме потреба у розробці комплексної методики розслідування корупційних злочинів, яка є основою для теоретичних і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації окремих криміналістичних методик обумовлює необхідність подальшого комплексного дослідження даної проблематики та надання відповідних рекомендацій.

Перспективними напрямками такого дослідження та формування комплексної методики розслідування корупційних злочинів є розробка пропозиції щодо: криміналістичної класифікації та характеристики корупційних злочинів; висвітлення наукових передумов формування комплексної методики розслідування вказаних злочинів; загальних положень методики розслідування корупційних злочинів (аналізу особливостей перевірки повідомлень про скоєння даних злочинів; обґрунтування тактичних особливостей провадження окремих слідчих (розшукових) дій; основних засад діяльності оперативних працівників та слідчих на початковому і наступному етапах розслідування; попередження та подолання протидії розслідуванню вказаних злочинів); криміналістичних засобів та методів запобігання корупційним злочинам; удосконалення чинного законодавства, вироблення науково-практичних рекомендацій з розкриття та розслідування злочинів.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що в реаліях реформування сучасної правової системи держави виникає необхідність дослідження та формулювання концептуальних положень, висновків і пропозицій із метою розроблення теоретичних засад комплексної методики розслідування корупційних злочинів.

ЕТНІЧНИЙ СЕПАРАТИЗМ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

*Северук В.Г., провідний науковий співробітник
відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, к.ю.н.*

*Павленко С.О., провідний науковий співробітник
відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, к.ю.н.*

Сепаратизм завжди представляв собою одну з найскладніших та найактуальніших проблем міжнародних відносин. Характер та специфіка практично всіх проявів сепаратизму, які зараз існують актуалізує перед людством необхідність створення універсального механізму для регулювання подібних кризових явищ. Слід зазначити, що різноманітна класифікація сепаратизму в залежності від причин, які його спонукали є досить умовною. Фактично всі випадки сепаратизму на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин являють собою багатофакторні явища, де переплітаються різноманітні чинники: економічні, етнічні, культурні, релігійні, або історичні.

Одним з найголовніших з вищезазначених чинників є етнічний фактор. Це можна пояснити тим, що зараз практично не має держав з однією домінуючою нацією, цей факт підвищує ймовірність виникнення конфліктів та етнічному підґрунті. У багатьох випадках багатоетнічність держави споріднюється з різницею в культурному та історичному розвитку тих етнічних груп, які населяють країну. Таким чином перед державною владою постає задача врахування етнонаціональних особливостей при проведенні внутрішньої політики. Будь – яка етнічна група прагне реалізувати свої інтереси у політичній, економічній та культурній сферах. У сучасному глобалізованому світі це прагнення притаманне дедалі більшій кількості етносів, а відтак актуалізує проблему сепаратизму [1].

Етнічний сепаратизм (англ. separatism, від лат. separatus – відокремлення) – ідеологія та практика дій суспільно-політичного руху, що спрямовані на встановлення суверенітету етнічної спільноти на території її проживання в межах існуючої держави, відокремлення території і створення власної держави або її приєднання до іншої (іредентизм).

Етнічний сепаратизм являє собою найпоширеніший в історії людства тип сепаратизму. Такий його характер зумовлений тим, що абсолютна більшість етносів не є розсіяними, їх життєдіяльність відбувається у тісному зв'язку з територією. Крім того, етнічні інтереси здатні інтегрувати та виражати будь-які інші колективні соціальні інтереси, а етнічні почуття – стимулювати та емоційно підтримувати тривалу політичну боротьбу.

За своєю специфікою етнічний сепаратизм є формою вияву міжетнічного конфлікту і виникає в результаті зіткнення інтересів двох і більше етнічних спільнот, що живуть у межах території однієї або сусідніх держав. Основним питанням міжетнічного протистояння є боротьба за владу за допомогою різноманітних мирних та збройних методів, а також шляхом створення форм, механізмів та інститутів суверенності повноважень представників етнічної групи у забезпеченні її інтересів у межах певної території.

З точки зору основної мети етнічний сепаратизм, найпоширенішими в сучасній політичній практиці формами встановлення етнічного контролю над територією свого проживання в межах існуючої держави є такі: національно-культурна та адміністративна територіальна автономія; статус рівноправного політико – правового суб'єкта федерації (кантон, штат). Формами етнополітичних новоутворень є приєднання до території іншої держави та створення власної незалежної держави.

Більш складними та відносно нестійкими, часто перехідними наслідками практики етнічного сепаратизму можуть бути федерації та конфедерації. Причому історію етнічного сепаратизму характеризують не лише процеси реального створення інститутів етнічної влади над територією (особливо її відокремлення), а й використання сепаратистських гасел та акцій з метою політичного тиску та отримання політичними лідерами, елітами, населенням необхідних (рівних з іншими або більших ніж для інших етнічних груп) економічних, політичних, інформаційних та інших ресурсів.

Системною соціально-історичною та політичною передумовою, комплексною причиною етнічного сепаратизму є те, що більшість існуючих кордонів між державами (включно з міжнародно-визнаними) є випадковими, довільними, вони постійно змінюються та зовсім не збігаються із хоча б умовними межами розселення етнічних спільнот, у тому числі великих за кількістю націй.

В сучасних умовах до цього додається своєрідний каталізатор сепаратистських процесів – світовий ідейний триумф принципу "права націй на самовизначення" та проголошених для його захисту абстрактних норм міжнародного права. Як правило, причинами етнічного сепаратизму є політико-правова дискримінація через: позбавлення етнічних меншин права участі її представників у роботі центральних органів державної влади або можливості формування органів місцевого самоврядування на території її проживання, заниження статусу етнічної спільноти у національно-територіальній структурі держави; ігнорування/ заперечення її права на форму національного самовизначення, що відповідає кількості населення.